

**IANCU DE HUNEDOARA, UN MARE
APĂRĂTOR AL CREȘTINĂȚII**

Conf. univ. dr. Tiberiu Ciobanu

JOHN HUNYADI, GREAT DEFENDER OF CHRISTIANITY

Abstract: Because this year (more precisely on August 11th), the Romanian people, and not only, commemorate 565 years after the fall into immortality of John Hunyadi, as well as the fact that the great Romanian fighter in defence of Christianity meant a lot and to the history of the Banat (ancient Romanian province in which he mastered many and vast land possessions and not only [including the fortress-city of Timișoara and its surroundings] and which he governed for almost a decade and a half), I decided to dedicate this study to him, being honored that it would appear in the valuable magazine edited by the Metropolia of Banat. In the summer of 1456, John Hunyadi launched an appeal to the Christendom to prevent the Ottomans from taking Belgrade over. Turks considered it a first major obstacle in their way towards the heart of Europe. Having John of Capestrano's support (the Franciscan inquisitor of Hungary), Hunyadi raised an army of 27,000-28,000 voluntary fighters, in June 1456. These people of Transylvanian, Hungarian, Bohemian, Polish and German provenance came mostly from peasant families. Poorly armed with a rudimentary equipment and unskilled warriors, the simple, humble defenders of the Cross did their duty to the utmost, well-aware of the importance of the mission. At the same time they put their faith completely in their leader and that gave them more courage. The advancing Turkish galleys were forced to slow down by 200 ships launched at John's indications. The Christian army was made up of about 48,000 soldiers. It comprised several detachments of volunteers, the Transylvanian fighters, the Bulgarian garrison and the troops which were embarked on the ships. A highly skilled commander, John Hunyadi, the leader of this army, drew up an ingenious plan to stop the Ottoman offensive. He placed the Southern borders of Transylvania under the care of the Wallachian future prince Vlad the Empaler. The hostilities started on 4 July 1456, when Sultan Mohammed II, the conquerer of Constantinopolis, arrived beneath the walls of the fortress of Belgrade. The besieged army led by Michael Szilágyi resisted heroically the enemy onslaught for 10 days. The vigorous counterattack

of the Belgradean garrison caused huge losses to the enemy forces forcing them to adopt more cautious tactics. Harassed by the fighting groups of the Hatzeg county knezes, the Turks were threatened by the specter of an inexorable disaster. On 14 July 1456 on the river Danube, at Salamkeman, the two enemy fleets faced each other in an open confrontation and the Christians won. Breaking through the blockade imposed by the Ottomans and taking the control over the Danube, John Hunyadi sent supplies to the people of Belgrade and placed mobile reserves at west of the fortress, at the confluence of the Sava and the Danube rivers. On 21 July 1456, the Ottomans attacked the fortress but the Christians struck back causing huge losses to the enemy. Rumours had it that women sided with men against the pagans. The decisive battle took place on 22 July and its most dramatic moments were when John Hunyadi took over the Turkish camp and seized their cannons. The Ottoman fighters left the battle-ground in panic abandoning a huge loot in the hands of the Christians. In the dramatic confrontation thousands of pagans were killed, wounded or taken prisoners. The Padishah himself was hurt too. The survivors returned to their lands which belonged to the Sublime Porte. The Christians swept to victory due to the bravery and staunchness of the simple, humble people, the skills and the courage of all ranks officers and most of all, the strategic genius and military experience of the great Romanian army commander. His fame was held in high esteem and such was the rejoicing of this victory, that all the church bells in Rome rang out together. The Pope Callixtus III bestowed upon John Hunyadi the title “the strongest athlete of Christ”.

Keywords: Middle Ages, Kingdom of Hungary, Byzantine Empire, Holy Roman Empire of German Nation, Ottoman Empire, High Gate, Turkish crescent moon, anti-Ottoman crusade, garrison, siege, “fire mouths”, warship, counterattack, captain-general, “Athlete of Christ”, “savior of Christianity”.

Deoarece, anul acesta (mai precis în 11 august), poporul român, și nu numai, comemorează 565 de ani de la căderea în nemurire a lui Iancu de Hunedoara¹, precum și pentru faptul că marele luptător român întru apărarea

¹ Iancu de Hunedoara a fost fiul lui Voicu („oșteanul [cavalerul – n.n.T.C.] curții regelui” [Ioan-Aurel Pop, *România în secolele XIV-XVI: de la „republica creștină” la „restaurarea Daciei”*. V. În *apărarea Creștinătății. Timpul eroic al rezistenței antiotomane sau apogeul Cruciadei Târzii*, în *Istoria României. Compendiu*, coordonatori: Ioan-Aurel Pop și Ioan Bolovan, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2007, p. 262], la rândul său fecior al lui Șerbu [un important cneaz român din Țara Hațegului [Camil Mureșan, *Iancu de Hunedoara*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Științifică, București, 1968, p. 40]) și al Elisabetei de Marginea (ce provenea și ea tot dintr-o familie

Creștinătății a însemnat foarte mult și pentru istoria Banatului (străveche de mici nobili hunedoreni [originari, probabil, din târgul și districtul românesc bănățean Marginea] ce trecuseră la religia catolică [Tiberiu Ciobanu, *Scurtă prezentare biografică a lui Iancu de Hune-doara...*, în „*Fortissimus athleta Christi*”, *Iancu de Hunedoara* 555, Editura Eurostampa, Timișoara, 2011, p. 15-16]). El s-a născut pe la 1407 (potrivit altor opinii între 1386-1388, în 1390 sau 1392 și, în fine, 1395-1396) și a murit, în 11 august 1456, răpus de ciumă, imediat după ce oștile creștine conduse de el au obținut celebra victorie de la Belgrad asupra uriașei armate turcești (amplă confruntare militară ce face obiectul studiului de față), co-mandată personal de sultanul Mahomed al II-lea Cuceritorul (*Ibidem*, p. 15, 27; Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 41), care a domnit asupra Imperiului Otoman între 1444-1446 și 1451-1481 (*Istoria lumii în date*, Editura Enciclo-pedică Română, București, 1972, p. 570). Mare om politic și genial conducător de oști, Iancu de Hunedoara a deținut înalte demnități în cadrul Regatului Ungar, pornind de la cea de ban* al Severinului (numit în 1438) și continuând cu cele de comite de Timiș, comite al secuilor (informații despre aceștia, vezi la finalul notei 154), voievod al Transilvaniei (între 1441-1446 și 1448-1450), loçtiitor și căpitan general al Ungariei (din 1445), căpitan al Belgradului (din 1446), regent sau guvernator general al Ungariei (între anii 1446-1453), comite perpetuu și ereditar de Bistrița și căpitan suprem al Regatului Maghiar, din februarie 1453 și până la moartea sa (*Istoria mili-tară a poporului român*, vol. II, Editura Militară, București, 1986, p. 213; Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 51-52; Con-stantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 411, 412; *Istoria României în date*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971, p. 92, 461; Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 24-26). Iancu de Hunedoara a fost tatăl lui Matia Corvin, poate cel mai de seamă dintre regii Ungariei (Idem, *Familia lui Iancu de Hunedoara*, în *op. cit.*, p. 192-193), care a domnit între 1458-1490 (*Istoria lumii în date*, p. 564). *Titlu întâlnit din secolul X la slavii din sud și deținut de către unii demnitari cu atribuții po-litice, administrative, juridice și militare ai acestora. Din secolele XIII-XIV este semnalat și în Ungaria, fiind purtat de dregătorii regali ce conduceau, de regulă, o regiune de graniță, denumită „banat”, cum este și cazul de față (Banatul Severinului). Provine din cuvântul persan „ban”, care înseamnă „stăpân, domn” și care a dobândit în limbile slave sensul de «guvernator», sens cu care a trecut și în turcă, maghiară și română. Titlul de „bán” l-au purtat loçtiitorii regilor maghiari în Banatul de Severin, apoi în Bosnia, Slavonia și Croația (dexonline.ro/definiție/-ban). Rangul de „ban” a fost purtat și în Țara Românească de către un dregător domnesc local, care inițial cârmuia doar un județ. De la sfârșitul secolului XV, în ierarhia dregătoriilor din statul medieval românesc sud-carpatin, este semnalat titlul de „mare ban”, deținătorul său fiind conducătorul județelor de pe malul drept al Oltului (re-giune cunoscută ulterior cu numele de Oltenia) și cel mai de seamă dintre dregătorii Sfatului domnesc al Țării Românești, singurul, în afară de voievod, cu dreptul să pronunțe pedepse capitale. Mai este întâlnit și sub denumirea de „mare ban al Olteniei” sau „mare ban al Craiovei”, pentru că în această localitate și-a avut reședința principală, începând de la finele veacului XV. O bună parte din teritoriul Olteniei (mai exact jumătatea vestică a acesteia) a făcut parte din Banatul de Severin (ro.wikipedia.org/wiki/Ban). *Guvernator* = persoană care conduce, în numele șefului statului, o unitate administrativ-teritorială mai mare (provincie, regiune, ținut), un teritoriul dependent (colonie), un oraș fortificat, o cetate; sinonim: cârmuitor, conducător; termenul provine din cuvântul grecesc vechi „kybernetes”, care înseamnă „cârmaci” și are semnificația de „conducător, administrator”

provincie românească în care a stăpânit multe și întinse posesiuni funciare și nu numai [inclusiv orașul-cetate Timișoara și împrejurimile] și pe care a guvernat-o aproape un deceniu și jumătate), am hotărât să-i dedic prezentul studiu, fiind onorat ca acesta să apară în valoroasa revistă editată de Mitropolia Banatului.

(dexonline.ro/definiție/guvernator; ro.wikipedia.org/wiki/Guvernator). *Comite* = conducător al unui comitat, care avea largi atribuții politico-administrative și militare, termenul provenind din latinescul „comes, comitis”, care înseamnă „tovarăș” (dexonline.ro/definiție/comite). *Comitat* = în Evul Mediu, unitate administrativ-teritorială (regiune, ținut, provincie) în unele țări din Europa Apuseană și Centrală, inclusiv în Ungaria și Transilvania, condusă de un comite, termenul provenind din latinescul „comitatus”, care înseamnă „escortă, convoi” (dexonline.ro/definiție/comitat). *Căpitan* = grad militar; numele generic al comandanților unor corpuri de oaste; persoană care co-manda o oștire sau o parte a ei; sinonime: cap, căpetenie, mai-mare, șef, conducător, comandant; termenul de «căpitan» provine din grecescul „katepano” (adică „cel plasat în partea de sus” sau „cel mai de sus”), care a fost latinizat sub denumirea de „capetanus” (sensul său îmbinându-se, se pare, cu cel al cuvântului italian „capita-no”, derivat, la rândul său, din latinescul „caput”, care înseamnă „cap”) și are semnificația de „comandant” (en.-m.wikipedia.org/wiki/Katepano; dexonline.ro/definiție/căpitan). *Căpitan general* = nume generic dat în Evul Mediu, comandantului suprem al unei armate, termenul începând să apară în secolul al XIV-lea, cu semnificația de comandant șef al unei armate (sau flote) aflate în campanie, fiind probabil prima utilizare a termenului «ge-neral» în mediile militare; un termen popular în secolele XVI-XVII, dar cu diverse semnificații în funcție de țară, acesta a devenit din ce în ce mai puțin folosit în secolul XVIII, de obicei fiind înlocuit, pur și simplu, cu titlul de „general” sau „feldmareșal” (en.wikipedia.org/wiki/Captain_general). *Feldmareșal* = cel mai înalt grad militar în armatele de uscat ale unor țări; cea mai înaltă distincție militară acordată pentru gradul de general, mai întâi în țările germane (Sfântul Imperiu Roman de Neam German, Imperiul Austriac, Austro-Ungaria, Prusia, Imperiul German), apoi și într-o serie de alte state europene, precum Rusia, Franța, Marea Britanie, România etc.; provine din termenul german «feldmarschall», compus din „feld”, care înseamnă „câmp”, și „marschall”, derivat la rândul său din cuvântul german vechi „maraschalc” (compus din „marah” [„cal”] și „scalc” [„servitor”]), ce are semnificația de „servitor care îngrijește calul”, trimitere la faptul că, inițial, cu acest termen era desemnată persoana ce se ocupa de caii monarhului (regelui, împăratului etc.), funcție ce presupunea foarte multă responsabilitate și încredere din partea suveranului (dexonline.ro/definiție/feldmareșal; ro.wikipedia.org/wiki/Feldmareșal; dexonline.ro/definiție/mareșal; ro.wikipedia.org/wiki/Mareșal). *Regent* = persoană ce guvernează provizoriu un stat monarhic în timpul unei regențe (guvernare provizorie) cauzată de minoratul, absența sau boala suveranului (deci de incapacitatea acestuia de a guverna singur sau de a-și putea asuma responsabilitățile care îi revin), termenul de «regent» provenind din latinescul „regens,-entis”, derivat la rândul său din „regere”, care înseamnă „a domni” (dexonline.ro/definiție/regent). *Guvernator general* = conducător al unei mari unități administrativ-teritoriale sau chiar al unui stat, însă în acest ultim caz doar în calitate de locțiitor al monarhului; vicerege (en.m.-wikipedia.org/wiki/Governor-general).

După cucerirea Constantinopolului, petrecută la 29 mai 1453², Europa se afla, iarăși, în pericolul de a fi atacată în forță de către Imperiul Otoman. În ceea ce privește soarta Bizanțului³, acesta fusese lăsat, de către statele creștine apusene, să facă față aproape de unul singur dușmanilor Crucii, într-o confruntare mai mult decât inegală, ce a durat aproape două luni (asediul începând în 6 aprilie 1453)⁴, între cei aproximativ 8.000 de oșteni (în mare parte mercenari) și 26 de nave de război, care alcătuiau armata de uscat și flota de război bizantină, și uriașele forțe militare, terestre și navale, otomane, estimate la cca. 150.000 de războinici și peste 300 de galere⁵.

² Mustafa Ali Mehmed, *Istoria turcilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 150-152; *Istoria Românilor*, vol. IV, Editura Enciclopedică, București, 2001, p. 347; Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 179.

³ Bizanț (Imperiul Bizantin) = stat cu centrul la Constantinopol (marele oraș ridicat pe teritoriul fostei colonii grecești „Byzantium” [de unde și denumirea de „Bizanț”], care a fost întemeiată [în 657 î.Hr.], pe malul european al Strâmtoarei Bosfor, de către Bizas sau Bizante [de unde și numele așezării respective], fiul lui Nisos [Nisus], regele importantului polis [oraș-staț] grecesc Megara [situat la nord-est de Istmul Corint, în peninsula și regiunea istorică Attica din sud-estul Greciei continentale]), constituit pe teritoriul provinciilor balcanice, asiatice și est-africane ale Imperiului Roman, după împărțirea acestuia (în anul 395 d.Hr.) de către împăratul Teodosius (Teodosie) I cel Mare (care a domnit între 379-395), înainte de a muri, între cei doi fii ai săi, Arcadius (suveran al provinciilor romane estice [între 395-408], ce vor forma Imperiul Roman de Răsărit) și Honorius (monarh peste partea vestică a statului roman [între 395-423], care va alcătui Imperiul Roman de Apus); până la prăbușirea Imperiului Roman de Apus, în anul 476, partea orientală a fostului «Imperium Romanum» (adică a fostului „Imperiu Roman”) a fost numită (așa cum am arătat mai sus) Imperiul Roman de Răsărit, iar apoi, până la preluarea coroanei de către He-raclius/Herakleios (care a fost împărat între 610-641), Imperiul Romano-Bizantin (Heraklios fiind primul monarh al acestuia care și-a luat titlul de „basileus” [aici cu sensul de „împărat”] și a impus greaca drept limbă oficială); din perspectiva istoriei bizantine, epoca cuprinsă între anii 330 (data întemeierii Constantinopolului)/395-610, reprezintă perioada bizantină timpurie, denumirea oficială a „împărăției” bizantine fiind «Romania» sau «Basileia Romaion» (adică „Imperiul Roman”); de-a lungul întregii sale existențe, până la cucerirea sa de către turcii oto-mani, Bizanțul s-a considerat unicul continuator și moștenitor al Imperiului Roman, Constantinopolul a fost so-cotit a fi „Noua Romă” (cum, de altfel, s-a și numit la început), iar împărații de aici s-au proclamat drept „urmași ai Cezarilor” (adică ai primilor conducători ai Imperiului Roman, titlul provenind de la numele marelui om politic și general roman, Caius Iulius Caesar [ce a trăit între 100-44 î.Hr. și a fost unul dintre cei mai străluciți strategii și tacticieni ai Antichității, precum și conducătorul absolut al Romei și al provinciilor acesteia, în calitate de dictator, între 49-44 î.Hr.]), din toate aceste motive, în Evul Mediu, bizantinii mai fiind numiți și „romei”; chiar dacă, din secolul VI, limba greacă va înlătura în Imperiul Bizantin, ca limbă oficială și de cultură, limba latină, tradiții romane vor supraviețui în viața statală, administrativă, constituțională, precum și în cea socială și politică a acestuia (Tiberiu Ciobanu, *Dicționar de denumiri geografice, în Ștefan cel Mare și Sfânt și strălucita sa victorie de la Vaslui obținută împotriva turcilor otomani*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2015, p. 724).

⁴ *Istoria lumii în date*, p. 133.

⁵ Steven Runciman, *Căderea Constantinopolului 1453* (traducere în limba română de Alexandru Elian), Editura Enciclopedică, București, 1991. Incredibil, dar împăratul Constantin al XII-lea Paleologul* (care a domnit asupra „Imperiului” Bizantin între 1449-1453 [*Istoria lumii în date*, p. 554]) nu a putut să strângă decât 4.973 de oșteni dispuși să lupte, restul de cca. 3.000 de soldați fiind italieni din coloniile venețiană și genoveză existente în ca-pitala Bizanțului și alți străini, ce se stabiliseră aici sau erau în trecere. Aceștia, impresionați de drama prin care trecea străvechea

„Este drept că Iancu de Hunedoara trimisese, încă din toamna anului 1452, o solie la Curtea imperială bizantină, prin care oferea un substanțial ajutor militar (constând în trupe și tehnică de luptă), solicitând, în schimb, săi se pună la dispoziție portul Selimbria sau portul Mesembria”⁶. Inițial tratat cu un refuz „Regină a orașelor” s-au oferit voluntar să o apere cu arma în mână. De asemenea, din cele 26 de galere creștine doar câteva erau bizantine, restul aparținând Veneției, Pisei și Genevei. Deși basileul (îm-păratul) bizantin a trimis solii la Veneția, la Genova, Papei de la Roma, împăratului Sfântului Imperiu Roman de Neam German, regilor Ungariei și Aragonului, solicitând sprijin militar, nu a primit, în general, decât vagi promisiuni, astfel că ceea ce mai rămăsese din mileniul Imperiu Roman de Răsărit se va vedea silit să facă față aproape singur puhoaielor păgâne. De remarcat rămâne însă gestul condotierului** italian, originar din Genova, Giovanni Giustiniani Longo (membru al uneia dintre cele mai puternice și influente familii aristocratice genoveze, acesta a trăit între 1418-1453 și a fost un comandat militar celebru în epocă, el fiind un remarcabil expert în asedii [en.-wikipedia.org/wiki/Giovanni_Giustiniani]), care a venit din proprie inițiativă cu 700 de mercenari, aflați în solda sa, în ajutorul bizantinilor. Recunoscător, împăratul Constantin al XII-lea l-a numit comandant suprem al forțelor armate creștine asediate, acordându-i înaltul titlul de „protostrator”*** (*Căderea Constantinopolului*, în *Șapte-zeci de mari bătălii ale tuturor timpurilor*, traducere în limba română de Linda și Mircea Pricăjan, Editura Aquila '93, Oradea, 2006, p.85-88; *Asediul Constantinopolului 1453*, în Geoffrey Regan, *Bătălii care au schimbat istoria lumii*, traducere în limba română de Margareta Boacă, Editura Enciclopedia RAO, București, 2004, p. 78-81). *Galeră* = navă de luptă sau de comerț, fără punte centrală, folosită în Antichitate și până la începutul secolului al XVIII-lea; galera era prevăzută cu una sau două vele și cu 25-30 perechi de rame mânuite de sclavi sau condamnați la muncă silnică, fiind frecvent întâlnită în Evul Mediu, în bazinul mediteranean (dexonline.ro/definiție/ga-leră; ro.wikipedia.org/wiki/Galeră). *Supranumit și „Dragases”, deoarece mama lui, împărăteasa Elena (ce a trăit între 1372-1450 și a fost căsătorită [din 1392] cu împăratul Manuel al II-lea Paleologul [ce a a domnit între 1391-1425], cu care a avut șapte copii [șase băieți și o fată], Constantin al XI-lea fiind cel de-al patrulea dintre fiii lor în ordinea venirii acestora pe lume) a fost fiica cnezului (principei) sârb Constantin Dejanović Dragaš (care trăit între 1355-1395 și a condus, între 1379-1395 [sub suzeranitate otomană], o întinsă formațiune politico-statală constituită dintr-un teritoriu care astăzi formează estul Republicii Macedonia de Nord, țară din centrul Peninsulei Balcanice [en.wikipedia.org/wiki/Konstantin_Dejanović]). De asemenea, i se mai spunea și Porfirogenetul” (su-pranume întâlnit și la alți împărați bizantini), deoarece se născuse în camera de purpură a palatului, adică în ia-tacul (dormitorul) imperial. Constantin al XI-lea a fost ultimul împărat bizantin, el murind la 29 mai 1453, fiind ucis în ultima luptă dată întru apărarea Constantinopolului asediat de către turcii otomani (ro.wikipedia.org/wi-ki/Constantin_al_XI-lea_Paleologul). **Căpetenie de mercenari, care se angaja în serviciul unui oraș-stat, al unui principe sau al papei de la Roma, în Italia medievală (dexonline.ro/definiție/condotier). Dacă în Renașterea ita-liană, „condottiero” însemna „contractant”, în limba italiană contemporană acest termen a căpătat înțelesul mai larg de „conducător militar”, fără a mai fi restrâns doar la mercenari; de asemenea, în istoriografia italiană, mer-cenarii renascentiști sunt numiți, de obicei, „capitani di ventura”, care în traducere literală înseamnă „soldați ai norocului” (ro.wikipedia.org/wiki/Condotier). ***La început, protostratorul era doar un dregător de la Curtea basileilor Bizanțului, care se îngrijea de grajdurile împărătești, însă cu timpul, mai exact din secolul XI, el va deveni unul dintre cei mai importanți funcționari de la Palatul imperial, în timp de război ajungând să se numere printre marii comandanți ai armatei bizantine. Termenul provine din cuvintele grecești „protos”, adică „primul, întâiul”, și „stratos”, care înseamnă „armată” (en.wikipedia.org/wiki/Protostrator).

⁶ Tiberiu Ciobanu, *Belgrad*, în „*Fortissimus athleta Christi*”, *Iancu de Hunedoara 555*, p. 115. *Selimbria* (sau *Selybria* ori *Selybrie*) = oraș (denumit actualmente *Silivri*) și district din provincia Istanbul a Turciei, aflat pe țăr-mul Mării Marmara, în exteriorul zonei metropolitane Istanbul (en.wikipedia.org/wiki/Selymbria; ro.wikipedia.-org/wiki/Silivri). *Mesembria* = străveche așezare

categoric, „Iancu primește, totuși, la începutul anului 1453, Mesembria, încheindu-se, cu această ocazie, o alianță între Ungaria și Imperiul Bizantin”⁷. Din păcate „era, însă, prea târziu, Huniade⁸ prins, de altfel, și în hățişul problemelor de politică internă, nu a dispus de timpul necesar organizării corpului expedițional făgăduit drept ajutor bizantinilor”⁹. Singurul său gest a fost acela de a solicita, imperativ, prin intermediul unei solii, trimisă în aprilie 1453, sultanului Mahomed al II-lea, să renunțe la intenția sa de a ataca Constantinopolul. Cu riscul de a determina Ungaria să declare nul armistițiul din noiembrie 1451 (întărit în 1452), încheiat între aceasta și Imperiul Otoman (ceea ce, însă, nici măcar nu s-a întâmplat)¹⁰, padișahul nu s-a conformat, punându-și în aplicare planul și cucerind cetatea de scaun a basileilor, pe care a transformat-o în propria sa capitală¹¹.

„Sultanul Mahomed al II-lea, ce-și rezolvase, la acea vreme, în mare măsură, și problemele asiatică, putea acum să-și concentreze întreaga atenție precum și uriașele resurse militare, umane și materiale, de care dispunea, în direcția extinderii posesiunilor sale euro-pene”¹².

Profitând de faptul că Iancu de Hunedoara se afla într-o situație delicată, confruntându-se în permanență, pe plan intern, cu intrigile marilor feudali maghiari, care îi erau adversari politici, „măritul și strălucitul” descendent al Casei lui Osman¹³ încalcă, în vara anului 1454, armistițiul încheiat pe trei ani, urbană de la țărmul Mării Negre (inițial întemeiată și locuită de traci, aceasta devine, din secolul VI îHr., colonie grecească), care se află pe teritoriul de astăzi al orașului-port vest-pontic bulgar Nesebăr (ro.wikipedia.org/wiki/Mesembria).

⁷ Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 115.

⁸ Numele sub care mai apare în documentele de epocă Iancu de Hunedoara. „Huniade” derivă din forma sa ma-ghiară, și anume din „Hunyad”, care înseamnă „Hunedoara”. Pornind de la această situație s-a ajuns și la una din-tre denumirile sub care este cunoscută familia seniorilor hunedoreni, și anume cea de „Huniade”. Referitor la celălalt nume cu care au intrat în istorie Iancu de Hunedoara și descendenții săi, și anume cel de „Corvin”, acesta își are originea în blazonul lor pe care apare un un corb (în latină „corvus”) cu aripile ușor desfăcute și purtând în cioc un inel de aur (Idem, *Secvențe lămuritoare [„Corvin” și Blazonul Huniazilor]*, în *op. cit.*, p. 179-181 și 182-184). *Blazon* = ansamblu de semne convenționale care constituie emblema unui stat, a unei provincii, a unui oraș, a unei familii nobiliare, etc., acesta fiind aplicat pe steaguri, pe scuturi etc.; sinonime: armoarii, (rar) scut (dexon-line.ro/definiție/blazon).

⁹ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 180.

¹⁰ Georgios Sphrantzes, *Memorii (1401-1477)*, ediție critică de Vasile Grecu, Editura Academiei R.S.R., București, 1966, p. 102-105.

¹¹ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 180-181. *Padișah* = titlu dat monarhilor musulmani din Orientul Apropiat și Mijlo-ciu, purtat, din secolul XV, și de suveranii Imperiului Otoman; conducător absolut, suveran, monarh; termenul provine din cuvintele persane „pad”, adică „protector” și „shah”, care înseamnă „rege”, el având semnificația de „protector al regilor” sau de „stăpân al regilor”, într-un cuvânt „împărat” (ro.wikipedia.org/wiki/Padișah; dexon-line.ro/definiție/padișah).

¹² Tiberiu Ciobanu, *Belgrad*, în *op. cit.*, p. 116.

¹³ *Casa lui Osman* (sau *Casa Otomană*) = numită în turcește „Osman-oğullan” și, respectiv, „Âl-i Osman”, aceasta a fost o însemnată dinastie turcă, care a condus, între anii 1299 (dată

în 20 noiembrie 1451 (deci înainte de expirarea acestuia), cu Ungaria, și pornește spre Sofia, în fruntea unei numeroase oștiri, pregătită încă din primăvară, la Adrianopol¹⁴. De aici, el se îndreaptă spre Serbia, invadând sudul acesteia și ocupând însemnata localitate minieră Novobrd¹⁵.

În continuare, urdia turcească înaintează spre nord și, ajungând la Semendria, începe să o asedieze¹⁶. Între timp, însă, Huniade, în fruntea oastei sale, ajunge, înainte de 15 august 1454, pe malul Dunării¹⁷. Înștiințat din timp de spionii săi, sultanul Mahomed al II-lea, care nu avea destule trupe pentru a face față unei confruntări decisive cu forțele militare ale Regatului Ungar, se retrage cu grosul trupelor sale, dispunând ca un corp de armată, suficient de numeros (potrivit unor izvoare istorice, efectivele acestuia ajungeau la 30.000 de tradițională) și 1922, statul otoman (*Devlet-i Osmanyie*), căruia i-a dat și denumirea, derivată de la numele întemeietorului său, Osman I (ce a domnit între 1281/1284-1326 și a fost supranumit «Gazi», care înseamnă „luptător pentru credință” și are semnificația de „Eroul” sau „Viteazul”). Cei mai mari suverani din Casa lui Osman au fost cei din perioada expansiunii și a apogeu-lui împărăției turcești, și anume: Osman I, Orhan I (1326-1360), Murad I (1360-1389), Baiazid I „Yildirim”, adică „Trăznetul” (1389-1402), Mahomed I (1413-1421), Murad al II-lea (1421-1444 și 1446-1451), Mahomed al II-lea (1444-1446 și 1451-1481), Baiazid al II-lea (1481-1512), Selim I (1492-1520) și Süleyman I Magnificul, care a cărmuit statul otoman între 1520-1566 (Tiberiu Ciobanu, *Dicționar de familie domnitoare, în Ștefan cel Mare și Sfânt și strălucita sa victorie de la Vaslui obținută împotriva turcilor otomani*, p. 647-648).

¹⁴ Camil Mureșan, *op. cit.* p. 183. *Sofia* = capitala Bulgariei de astăzi (țară în sud-estul Europei, mai exact în nord-estul Peninsulei Balcanice), precum și cel mai mare centru urban al acesteia; Sofia este situată în vestul statului bulgar și are statut de «oblast», adică de regiune (ro.wikipedia.org/wiki/Sofia). *Adrianopol* = oraș roman în Tracia (regiune istorico-geografică și culturală din Peninsula Balcanică, situată la sud de Dunăre, între Marea Neagră, Marea Marmara, Marea Egee, râul Mesta și râul Morava, și străbătută de la vest la est de Munții Balcani); la origine, Adrianopol a fost o așezare tracică, apoi colonie romană, fondată în vremea împăratului Hadrianus (ce a domnit între 117-138 d.Hr.); cucerit de turcii otomani (în anul 1362), Adrianopolul a devenit capitală a Imperiului Otoman din 1365 și până la cucerirea Constantinopolului; astăzi orașul Edirne, în vestul Turciei europene (Tiberiu Ciobanu, *Dicționar de denumiri geografice, în op. cit.*, p. 703).

¹⁵ *Ibidem*. Despre acest oraș minier, un călător francez, aflat în trecere pe acolo, prin anul 1434, a notat în însemnările sale că îi asigura anual despotului sârb Gheorghe Brancović (ce a domnit între 1427-1456 [*Istoria lumii în date*, p. 128]) un venit de peste 200.000 de ducăți, pierderea sa având drept consecință imediată chiar înlăturarea acestuia de la putere (Lajos Elekes, *Hunyadi*, Budapesta, 1952, p. 310). *Ducatul* = numele unor monede, fie din argint, fie din aur, care au fost emise în diferite țări din Europa, începând din Evul Mediu și până la începutul Primului Război Mondial; primii ducăți au fost băuți din argint, ei fiind emiși în Italia, mai exact la Veneția, începând cu anul 1100 (ro.wikipedia.org/wiki/Ducat_[monedă]).

¹⁶ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 183. *Semendria* = (în limba sârbă *Smederevo*) oraș-port fluvial din nord-vestul Serbiei, situat pe malul drept al Dunării, la 40 de km est-sud-est de Belgrad; Smederevo a fost capitala Serbiei între 1430-1459, aici existând o puternică cetate construită între 1429-1430 (cu ziduri groase, străjuite de 20 turnuri de apărare), care a fost cucerită de către turci în 1459 și stăpânită de aceștia până în anul 1809; astăzi se păstrează doar ruinele acesteia (Tiberiu Ciobanu, *Glosar, în „Fortissimus athleta Christi”, Iancu de Hunedoara 555*, p. 243).

¹⁷ Camil Mureșan, *op. cit.* p. 183.

akângii¹⁸), condus de Firuzbeyoğlu Mehmed Bey¹⁹, să formeze ariergarda care să-i apere spatele²⁰.

Traversând fluviul, oștirea lui Huniade interceptează, însă, în apropiere de Kruševac, puternica grupare inamică distrugând-o, în totalitate, „aproape fără luptă”²¹ (cu această ocazie fiind capturată însăși vestita căpetenie otomană)²². Sosind, în sfârșit, și oștirea despotului sârb Gheorghe Brancović, împreună cu trupele promise de ducele Ulrich de Cilli²³, Iancu preia ofensiva, înaintând până la Pirot²⁴. Fiind anunțat de iscoadele sale că o armată turcească, având efective net superioare celei creștine, se apropia în grabă, Huniade își repliază forțele spre Vidin²⁵, supunând teritoriul din jurul acestuia unor sistematice distrugerii, după care se reîntoarce la Belgrad²⁶, unde va staționa cu armata sa

¹⁸ Aurel Decei, *Istoria Imperiului Otoman până la 1656*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 109. *Akângii* = oșteni din trupele neregulate de cavalerie ușoară ale armatei turcești medievale, având misiunea de a întreprinde incursiuni rapide de jefuire și devastare a statelor dușmane (adică de a efectua un *akân* [ex-pediție sau incursiune prădalnică și devastatoare exercitată de trupele otomane specializate]); *akângii* erau can-tonați, de regulă, în provinciile de la hotarele Imperiului Otoman (*Istoria militară a poporului român*, vol. II, p. 571; Tiberiu Ciobanu, *Glosar, în Mircea cel Bătrân «cel mai viteaz și cel mai ager dintre principii creștini»*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2013, p. 175).

¹⁹ Titlu nobiliar în țările Orientului Apropiat și Mijlociu, în ierarhia Porții Otomane acesta echivalând, de obicei, cu cel de prinț nesuveran, în limba turcă cuvântul „bey” însemnând chiar „prinț”. Forma sa veche (de origine persană) a fost cea de „beg” sau „bek”, la turci fiind un titlu care are semnificația de „căpetenie”, inițial cu sensul de „șef de trib”, iar apoi cu cel de „șef de stat”. Acest termen se mai poate referi și la un guvernator al unui oraș sau al unei provincii turcești sau supusă turcilor. De asemenea, sub forma «bei», era titlul dat de turci domni-torilor Țărilor Române, dar și conducătorilor altor state vasale lor. Entitatea teritorială guvernată ori administra-tă de un bey se numea «beylik» (românește „beilic”), care în traducere aproximativă are înțelesul de „țară autonomă, emirat, principat” sau „provincie”. Căpetenie; rang militar; guvernator; categorie socială conducătoare; domn. Prin extensie, prinț (ro.wikipedia.org/wiki/Bei).

²⁰ Aurel Decei, *op. cit.*, p. 109; Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 183.

²¹ *Ibidem*.

²² Aurel Decei, *op. cit.*, p. 109.

²³ Mare senior feudal de origine germano-slovenă (el deținând întinse posesiuni în Slovenia, Croația, Bosnia, Slovacia, Austria și Ungaria), care a trăit între anii 1406-1456 și a fost ultimul conte de Cilli, duce de Ortenburg, și prinț al Sfântului Imperiu Roman de Neam German din neamul lui, la momentul decesului său deținând func-țiile de căpitan general al armatei regale maghiare și ban al Slavoniei, el fiind la acea dată conducătorul „de facto” al Ungariei (en.m.wikipedia.org/wiki/Ulrich_II,_Count_of_Celje). *Slavonia* = regiune geografico-istorică, situată în partea de sud a Câmpiei Panoniei și care ocupă partea de est a Croației, hotarele sale naturale fiind râul Drava la nord, râul Sava la sud și fluviul Dunărea la est (ro.wikipedia.org/wiki/Slavonia).

²⁴ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 183. *Pirot* = un oraș, centru administrativ a regiunii cu același nume, din sud-estul Serbiei de astăzi (ro.wikipedia.org/wiki/Pirot).

²⁵ Oraș situat pe malul sudic al Dunării, în nord-vestul Bulgariei de astăzi. În Evul Mediu, aici a funcționat o pu-ternică cetate, ale cărei ruine (restaurate) se pot vedea și în prezent (ro.wikipedia.org/wiki/Vidin).

²⁶ Însemnat oraș-port sârbesc pe Dunăre, situat la confluența acesteia cu râul Sava. Considerat a fi unul dintre cele mai vechi centre urbane ale Europei, cu dovezi arheologice ale existenței unor așezări care au fost întemeiate pe teritoriul său încă din mileniul V î.Hr. În secolul IV î.Hr., în

până la venirea iernii, căci se aștepta ca turcii să-și reia ofensiva²⁷. Între timp, despotul sârb trădează din nou, promițând padișahului, în schimbul păcii, să sporească haraciul (tributul) plătit de el Porții Otomane²⁸.

Deși a dat noi speranțe, întru dobândirea libertății, popoarelor balcanice, campania inițiată de Iancu, în anul 1454, a rămas fără urmări serioase, cu toate că împăratul romano-german, Frederic al III-lea de Habsburg²⁹, promisese în Dieta imperială de la Frankfurt (mare oraș situat în centrul Germaniei de astăzi), din septembrie 1454, să gireze declanșarea, în anul următor, a unei adevărate cruciade antiotomane, angajându-se să contribuie, cu această ocazie, la efortul militar comun al statelor creștine cu 10.000 de oșteni călări și 20.000 pedestri³⁰.

actualul său perimetru s-au stabilit scordiscii, un trib celtic care au pus aici bazele unei așezări numită Singidun, pe care romanii o vor cucerii, în secolul I d.Hr., și îi vor romaniza numele, acesta devenind acum Singidunum. Belgrad (sârbește Beograd) este cunoscut sub actualul nume (care se traduce prin „Orașul Alb”) din secolul IX. În Evul Mediu, cetatea de aici a avut un important rol strategic. Apărat de Iancu de Hunedoara în timpul asediului otoman din vara anului 1456, Belgradul a fost cucerit de turci în 1521 și a rămas sub ocupația acestora, cu unele întreruperi (când s-a aflat în stăpânirea Habsburgilor) până în 1815, an în care a devenit capitala principatului autonom sârb, sub suzeranitate otomană. Din 1918, orașul Belgrad va dobândi statutul de capitală a Regatului Sârbilor, Croaților și Slovenilor (din 1927 Iugoslavia). Ocupat de către hitleriști în 1941, orașul a fost eliberat (în octombrie 1944) de către Armata Populară de Eliberare a Iugoslaviei în cooperare cu armata sovietică. În prezent, capitală a Serbiei și cea mai mare așezare urbană a acesteia (populația orașului propriu-zis numărând, potrivit ultimelor statistici oficiale, aprox. 1,2 milioane de locuitori, iar împreună cu zona sa metropolitană însumând cca. 1, 8 milioane de persoane), precum și principalul centru politic, comercial și cultural al țării (Tiberiu Ciobanu, Dicționar de denumiri geografice, în Ștefan cel Mare și Sfânt și strălucita sa victorie de la Vaslui obținută împotriva turcilor otomani, p. 719-723). Celtic(ă) = care aparține celților, un numeros grup de triburi indo-europene, așezate în Antichitate pe teritoriile de astăzi ale Franței, Belgiei, Elveției, Marii Britanii și Irlandei, în nordul Spaniei și Italiei, în regiunea cursului superior și mijlociu al Dunării și, pentru o anumită perioadă de timp, chiar și pe teritoriul actual al țării noastre (dexonline.ro/-definiție/celt).

²⁷ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 183-184. Conform altor păreri această campanie nu ar fi avut loc în august 1454, ci în lunile septembrie și octombrie ale anului respectiv (Nicolaie Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches [Istoria Imperiului Otoman]*, vol. II, Gotha, 1909, p. 62).

²⁸ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 184. *Poarta Otomană* = denumirea cu care era desemnată Curtea sultanului Imperiului Otoman și, prin extensie (în unele izvoare istorice), statul turcilor otomani în general, termenul provenind de la titulatura adoptată de dregătorii turci în relațiile diplomatice, în treburile oficiale aceștia folosind expresia de „Înalta Poartă” sau „Sublima Poartă” ori „Poarta Otomană”; termenul se referea deci la sediul guvernelor turcii otomani și era folosit pentru desemnarea conducerii statului acestora, în special în context diplomatic (ro.wikipedia.org/wiki/Poarta_Otomană; dexonline.ro/definiție/poarta_otomană).

²⁹ Frederic al III-lea de Habsburg a fost împărat al Sfântului Imperiu Roman de Neam German între 1440-1493, el fiind încoronat ca atare abia în 1452. Acesta este, de asemenea, ultimul împărat încoronat la Roma (*Istoria lumii în date*, p. 561).

³⁰ József Holub, *Adatok a török ellen tervezett 1455-iki hadjáratához*, în „Hádtörténelmi Közlemények”, Buda-pest, 1911, p. 149. *Dieta imperială* = adunare consultativă și deliberativă a „Sfântului Imperiu”, constituită din marii seniori laici și eclesiastici, reprezentanții patriciatului orașelor, ai Bisericii și ai altor categorii socio-profesionale, termenul de «dieta imperială» referindu-se, inițial, la adunarea Stărilor Imperiale, care cuprindeau toate persoanele și corporațiile [bresle, fraternități, asociații etc.] ce aveau drept de participare și de vot în acest înalt for legislativ [ro.wikipedia.org/wi-ki/Dieta_Imperială_a_Sfântului_Imperiu_Roman;

„Se vor ține și alte diete, în care împăratul german se va tot angaja să sprijine reluarea cât mai grabnică a ofensivei împotriva turcilor fără a se ajunge, însă, la punerea în practică a celor făgăduite”³¹. Astfel că, în februarie 1455, la Neustadt, în Austria, în fața ambasadorilor Poloniei, Aragonului, Burgundiei, Ungariei și a marilor feudali și demnitari ai Germaniei, Iancu de Hunedoara, ce conducea solia Regatului Maghiar, îi va reproșa cu asprime împăratului faptul că nu-și onorase până la acea dată, promisiunile³². Acesta, însă, se eschivează în continuare și anunță categoric, în aprilie 1455 (folosind drept pretext decesul papei Nicolae al V-lea³³, survenit la 24 martie 1455)³⁴, că a decis ca preparativele în vederea pornirii războiului contra Imperiului Otoman să fie sistate și reluate în anul 1456³⁵. În realitate, el nu deținea o putere suficient de mare în cadrul propriei „împărății” (autoritatea fiindu-i știrbită de permanentele dispute pe care le avea cu principii Imperiului) pentru a fi sigur că la chemarea sa se vor putea strânge din Germania efectivele mari de soldați promise³⁶.

Nici Calixt al III-lea (1455-1458)³⁷, proaspăt ales papă, deși propovăduia sus și tare necesitatea de a se organiza o cruciadă în vederea „eliberării Constantinopolului”, nu va întreprinde, concret, nici el, mai mult decât împăratul german³⁸.

Silit să facă față unei adevărate Ligi a vârfurilor aristocrației ungare³⁹, ce urmăreau să-i limiteze influența și autoritatea, deținute pe bună dreptate, la ro.wikipedia.org/wiki/Stărilor_Imperiale); organ politic suprem menit să îl ajute pe suveran în conducerea statului și în rezolvarea problemelor cu care se confrunta acesta (en.wikipedia.org/wiki/Princes_of_the_Holy_Roman_Empire). *Dieta* = în sens larg (în Evul Mediu și în unele state din zilele noastre) adu-nare legislativă; prin extindere, adunare politică reprezentativă, parlament provincial; veche adunare politică, în unele state din centrul și estul Europei (inclusiv în Ungaria și Transilvania); organ de reprezentare al stărilor privi-legiate (dexonline.ro/definiție/dietă).

³¹ Tiberiu Ciobanu, *Belgrad*, în „*Fortissimus athleta Christi*”, *Iancu de Hunedoara 555*, p. 117.

³² Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 184.

³³ Nicolae al V-lea a fost Suveran Pontif între 1447-1455 (*Istoria lumii în date*, p. 556).

³⁴ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 184.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 63-64.

³⁷ *Istoria lumii în date*, p. 556.

³⁸ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 184-185.

³⁹ Această Ligă era condusă de veșnicul adversar politic al lui Huniade, Ulrich al II-lea de Cilli, căruia i s-au alăturat doi mari baroni maghiari, și anume Ladislau Garai (care a trăit între 1410-1459 și a fost palatin [vicerege] al Unga-riei între 1447-1458 [en.m.wikipedia.org/wiki/House_of_Garai] și Nicolae Ujlaki (care a trăit între 1410-1477 și a fost voievod al Transilvaniei și comite al secuilor în mai multe rânduri [mai exact de cinci ori], între anii 1441-1465 [ro.wikipedia.org/wiki/Nicolae_de_Ujlak] *Istoria României în date*, p. 461; *Istoria lumii în date*, p. 570)). Cei trei îi reproșau, desigur fără a avea o bază reală, faptul că era prea autoritar în conducerea politico-militară a Re-gatului Maghiar, că nu gestiona corect sumele de bani pe care i le încredința regele și că utiliza for-țele armate ale statului în folosul său. Nedorind să declanșeze un război civil, Iancu nu a ripostat, deși dispunea de numeroase trupe personale loiale, bine echipate și instruite, și cu o îndelungată experiență dobândită pe câmpurile de luptă (Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 185). Ba și mai mult, el a adoptat o atitudine dintre

Curtea regală maghiară, Iancu nu va putea acționa împotriva turcilor, care, în primăvara și vara anului 1455, vor organiza, din nou, o expediție în Serbia⁴⁰.

Dezamăgit de meschinăria adversarilor săi politici, „Hunedoreanul” va demisiona, în iulie-august 1455, din funcția de căpitan general (comandant suprem) al tuturor forțelor armate ale Ungariei, cedând, totodată, unele dintre cetățile mai importante, inclusiv Buda, pe care le avea sub directa sa ascultare⁴¹. Își va păstra doar titlul de comite de Bistrița și comanda sistemului defensiv din ținuturile sudice ale Regatului Maghiar⁴².

Pentru a evita izbucnirea unor conflicte cu marii baroni ai Ungariei, ce ar fi degenerat într-un adevărat război intern, Iancu de Hunedoara va accepta ca fiul său mai mare, Ladislau, să cedeze în întregime, ducelui Ulrich de Cilli, Banatul Dalmației și Croației⁴³, iar mezinul său, Matia, „să stea la Curtea cele mai împăciuitoare, sacrificându-și propriile ambiții în folosul cauzei comune. Cu toate că a mers până acolo încât cu ocazia Dietei, din iunie 1455, ținută la Győr (oraș din nord-vestul Ungariei de astăzi [ro.wikipedia.org/wiki/Győr]), s-a oferit să contribuie, dacă se va porni un război împotriva turcilor, cu 10.000 de călăreți (cărora urma să le plătească soldele și întreținerile din averea sa personală), preconizând că de se va merge pe mâna sa otomanii vor fi alungați din Europa în doar trei luni și dacă i se vor pune la dispoziție forțele necesare va elibera chiar și Ierusalimul (Georgius Fejér, *Ge-nus incunabula et virtus Joannis Corvini de Hunyad, regni Hungariae gubernatoris*, Buda, 1844, p. 216-218), Iancu nu a fost ascultat, adversarii săi preferând să sacrifice interesul general, numai să nu îl vadă pe Huniade cu pute-rea și renumele refăcute, dacă ar fi fost pus la comanda unei cruciade a întregii Europe, care pe deasupra să se și finalizeze printr-o victorie (Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 185). *Secui* = denumire dată populației rezultată, probabil, din amestecul unor populații de limbă turcică, ulterior maghiarizată, care migrând dinspre est s-a alăturat ungu-rilor în campania lor de cucerire a Câmpiei Panonice (895-901); participând și la cuceririle regilor arpadieni* în răsărit, secuii s-au așezat, alături de populația românească, inițial în Bihor, apoi pe valea Târnavelor, iar la începutul secolului XIII s-au stabilit definitiv în marginea estică a Transilvaniei, mai exact în interiorul Curburii Carpaților (dexonline.ro/definiție/secui). *Membri ai primei case domnitoare maghiare, care a condus Regatul Ungariei în-tre 1000/1001-1301, denumirea acestei familii princiare provenind de la marea căpetenie Árpád (ce a trăit între 845-907 și a „domnit” din anul 895 până la moartea sa [ro.wikipedia.org/wiki/Árpád]), conducătorul suprem al federației alcătuită din cele șapte triburi proto-maghiare la momentul stabilirii acestora în Câmpia Panonică, eve-niment petrecut în jurul anilor 900/901 (ro.wikipedia.org/wiki/Dinastia_Arpadiană).

⁴⁰ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 185.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 118; Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 185. *Ladislau de Hunedoara* = fiul cel mare al lui Iancu de Hunedoara (cel mic fiind Matia Corvin), care a trăit între anii 1431-1457 și încă din copilărie și-a însoțit tatăl în numeroasele campanii întreprinse de acesta împotriva turcilor; în anul 1453, susținut de părintele său, el va ajunge ban al Croației și Dalmației, însă, doi ani mai târziu (în 1455), va renunța la toate titlurile și funcțiile sale, datorită acuzațiilor primite din partea adversarilor politici ai Huniazilor; după moartea tatălui său, conflictul cu marii baroni ai Regatului Ungar se va acutiza, culminând cu uciderea, în 9 noiembrie 1456, de către el a condu-cătorului partidei nobiliare adverse, Ulrich de Cilli; deși, inițial, a fost iertat de rege (căci, se pare că, fusese în le-gitimă apărare), Ladislau va fi, în cele din urmă, arestat sub învinuirea de complot împotriva acestuia (tânărul rege fiind influențat de rivalii seniorilor de Hunedoara) și executat, prin decapitare (pentru a-i spori suferința a fost folosită o sabie tocită), la Cluj, în 16 martie 1457, rămășițele sale

regală, ca semn al bunei sale credințe”⁴⁴. Tot în același context, este pusă la cale și încuscrirea familiilor seniorilor de Hunedoara, Garai și Cilli, prin căsătorirea fiilor lui Iancu – Ladislau și Matia – cu fiicele celor doi adversari ai acestuia⁴⁵. „Toate aceste gesturi demonstrează din plin netemeinicia afirmațiilor făcute de către rivalii săi politici, că marele conducător de oști român urmărea să se încoroneze, el însuși, ca rege al Ungariei”⁴⁶.

Cu toate că-i fusese diminuată mult puterea de decizie în politica statului maghiar, fiind depus de înaltele dregătorii pe care le dobândise doar datorită meritelor sale incontestabile, Iancu de Hunedoara a continuat să rămână omul datoriei, astfel că, în luna august a anului 1455, îl întâlnim în Transilvania, ocupându-se, îndeosebi de perpetuarea normalității în raporturile cu Țara Românească și de întărirea fortificațiilor de la frontiera voievodatului intracarpatic⁴⁷.

Măsurile luate de el îi determină pe otomani să-și retragă trupele din unele zone sud-vestice ale Serbiei, astfel că, pe bună dreptate, locuitorii Republicii italiene Ragusa (situată pe coastele Dalmației) afirmă că „se vede de ce folos ne-a fost (Iancu de Hunedoara – n.n.T.C.): când a plecat cu arma spre apărarea Țării Românești a înlăturat și primejdia ce ne amenința pe noi”⁴⁸, prin aceste cuvinte evidențiindu-se faptul că Huniade continua să fie de un real folos Creștinătății și că, deși prin perfidie dușmanii săi reușiseră să-I fure unele dintre dregătoriale obținute prin forțe proprii, nu aveau cum să-I răpească încrederea și faima de care se bucura în rândul celor cinstiți și drepti (în marea lor majoritate reprezentanți ai păturilor inferioare ale societății medievale europene din acea epocă).

„Informat că sultanul Mahomed al II-lea se pregătea intens, încă din septembrie 1455, să pornească «războiul sfânt» contra «ghiaurilor», cu intenția declarată de a lua cu asalt și cucerii Belgradul, Iancu de Hunedoara cheamă, în vara anului 1456, popoarele creștine la luptă împotriva armatelor Semilunei turcești”⁴⁹, căci, socotită «cheia independenței regatului Ungariei»⁵⁰, cetatea dunăreană reprezenta prima stavilă serioasă în calea înaintării turcilor spre inima Europei⁵¹.

pământești fiind înhumate în Catedrala Romano-Catolică „Sfântul Mihail” din Alba Iulia, alături de cele ale tatălui său (Tiberiu Ciobanu, *Familia lui Iancu de Hunedoara*, în *op. cit.*, p. 191).

⁴⁴ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 185; Tiberiu Ciobanu, *Belgrad*, în *op. cit.*, p. 118.

⁴⁵ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 186.

⁴⁶ Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 118; Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 186.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ Lajos Elekes, *op. cit.*, p. 437.

⁴⁹ Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 119. *Semiluna* = parte a discului Lunii, în formă de semicerc, luminată de Soare în timpul uneia dintre fazele astrului; Luna privită în faza primului și a ultimului pătrar; semn simbolic al Islamului, reprezentând Luna în faza de creștere, în formă de „seceră”; figurativ, Imperiul Otoman; turcii, islamicii, musulmanii, mahomedanii; islamul, mahomedanismul (dexonline.ro/definiție/semilună).

⁵⁰ *Istoria militară a poporului român*, vol. II, p. 249.

⁵¹ *Ibidem*.

Susținut și de către fanaticul monah franciscan Giovanni de Capestrano (inchizitorul ținuturilor ungare)⁵², care începuse să predice o nouă cruciadă antiotomană încă din 14 februarie 1456⁵³, Huniade reușește să strângă, în iunie 1456, cca. 27.000-28.000 de luptători voluntari⁵⁴. Proveniți îndeosebi din Transilvania, Ungaria, Boemia, Polonia și Germania aceștia erau în cea mai mare parte oameni din popor, lucru ce a impregnat cruciadei un pro-fund caracter de masa⁵⁵. Referitor la acest aspect relevantă este afirmația unui participant direct la evenimente, și anume Niccolo de Fara (călugăr din Ordinul monahal al franciscanilor), care nota în însemnările sale că printre oștenii cruciați se găseau o mulțime de „agricolae, fossores et aratores fere inermes” (adică „agricultori, săpători și plugari aproape neînarmați”)⁵⁶. În majoritate dotați cu un armament rudimentar (cârlige de tras dușmanul de pe cal, bâte, pari ascuțiți, topoare, coase, furci, seceri, îmblăcie⁵⁷, fiare de plug etc.) și lipsiți de experiență în ale războiului, modeștii apărători ai Crucii își vor face totuși pe deplin datoria, fiind conștienți de importanța misiunii ce-o aveau de îndeplinit, dar și încrezători în iscusința și bravura marelui lor conducător⁵⁸.

„Pentru a îngreuna deplasarea pe apă a forțelor inamice, înțeleptul descendent al cne-zimii românești hațegane adună vreo 200 de ambarcațiuni de diverse mărimi, înjghebând astfel o flotă fluvială capabilă să facă față forțelor militare navale dunărene ale sultanului”⁵⁹. Constituită din detașamentele voluntarilor, armia transilvană (alcătuită în special din cnezi români, mici nobili și mercenari), garnizoana belgrădeană și trupele îmbarcate pe navele fluviale, oștirea creștină ajungea la aproximativ 48.000 de soldați⁶⁰. „În fruntea ei se afla, bineînțeles,

⁵² Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 188. *Giovanni de Capestrano* = călugăr franciscan, teolog, scriitor și diplomat, care a trăit între 1386-1456. El este cel care a reușit, în vara anului 1456, să adune o armată de voluntari cu care l-a ajutat pe Huniade să-i învingă pe turci în bătălia de la Belgrad. La fel ca și Iancu de Hunedoara, Capestrano (Ca-pistrano) a murit de ciumă la nici două luni după ce s-a stins din viață ilustrul său camarad de arme (ro.wikipedia.-org/wiki/Ioan_de_Capistrano).

⁵³ *Istoria României în date*, p. 96.

⁵⁴ *Cronici turcești privind Țările Române. Extrase*, vol. I (întocmit de Mihail Guboglu și Mustafa Ali Mehmed), Editura Academiei RSR, București, 1966, p. 59.

⁵⁵ *Istoria României*, vol. II, Editura Academiei R.P.R., București, 1962, p. 444.

⁵⁶ *Istoria militară a poporului român*, vol. II, p. 247-248; Șt. Katona, *Historia critica regnum Hungariae stirpis mixtae*, tom. VI (XIII), Pestini (Pesta), 1790, p. 1097.

⁵⁷ Îmblăciu = unealtă agricolă rudimentară, formată dintr-un băț de lemn articulată prin curele la o coadă lungă, care este folosită la baterea (îmblătirea) grânelor și a unor leguminoase pentru a desprinde boabele din spic sau din păstăi (dexonline.ro/definiție/îmblăciu).

⁵⁸ *Istoria militară a poporului român*, vol. II, p. 248. O parte dintre „voluntari” erau înarmați cu săbii și cu arcuri, printre ei existând, însă în număr mic, și unii care aveau în dotare „arme de foc de diferite tipuri” (*Ibidem*).

⁵⁹ Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 119.

⁶⁰ *Istoria militară a poporului român*, vol. II, p. 248. Potrivit altei versiuni, Huniade a reușit să adune în total o armată de doar aproximativ 25-30 000 oameni (ro.wikipedia.org/wiki/Asediul_Belgradului_1456).

viteazul fiu al «oșteanului regal» Voicu, care, posedând excepționale calități de comandant militar, va întocmi un ingenios plan de campanie menit a stopa impetuoasa ofensivă otomană⁶¹.

Înainte de a da piept cu păgânii, Iancu de Hunedoara îi încredințează lui Vlad Țepeș (viitorul domn al Țării Românești)⁶² apărarea hotarului sudic al Ardealului, care, în lipsa con-tingentelor locale (plecate în sprijinul Belgradului) putea fi invadat de otomani⁶³.

De altfel, după ce Vladislav al II-lea, domnitorul Țării Românești de atunci, îi va deveni ostil vajnicului cruciat transilvan (întreprinzând, înainte de 6 aprilie 1456, chiar o expediție în sudul Transilvaniei, îndreptată împotriva domeniilor Huniazilor din această zonă, ocazie cu care sunt atacate și câteva localități ale sașilor⁶⁴), Vlad Țepeș va intra sub protecția acestuia, devenind favoritul său oficial pentru preluarea domniei statului medieval românesc sud-carpătin⁶⁵. Intervenția armată, având drept scop înlăturarea lui Vladislav al II-lea⁶⁶ de la cârma „Ungrovlahiei”⁶⁷ și instalarea pe tronul acesteia a aprigului „Dracula” s-a derulat după 15 aprilie (dată la care este emis ultimul hrisov, ce ne-a parvenit

⁶¹ Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 120.

⁶² Acesta a domnit în trei rânduri, și anume din octombrie (înainte de 17-19) până la începutul lunii noiembrie (sigur după 31 octombrie) 1448; din iulie (înainte de 3) 1456 până în noiembrie (înainte de 26) 1462 și din octombrie (după 7)/noiembrie (înainte de 8) până la sfârșitul lunii decembrie a anului 1476, posibil chiar până la începutul lunii ianuarie (sigur înainte de 10) 1477 (Constantin Rezachevici, *Enciclopedia domnilor români. Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova*, vol. I [Secolele XIV-XVI], Editura Enciclopedică, București, 2001, p. 101, 103, 115, 117, 801, 802).

⁶³ *Istoria României în date*, p. 97.

⁶⁴ *Documenta Romaniae Historica D. Relații între Țările Române*, vol. I, Editura Academiei R.S.R., București, 1977, p. 450-451. Sașii = un grup etnic de origine predominant germană, stabilit în sudul și în nord-estul Transilvaniei începând cu mijlocul secolului al XII-lea (ro.wikipedia.org/wiki/Sași).

⁶⁵ Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. 103.

⁶⁶ Vladislav al II-lea a fost fiul lui Dan al II-lea cel Viteaz* și a domnit asupra Țării Românești din decembrie 1447 și până în 22 august 1456 (*Istoria României în date*, p. 454), cu o scurtă întrerupere petrecută în octombrie-noiembrie 1448, când s-a derulat prima domnie a lui Vlad Țepeș (Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. 801). *Dan al II-lea cel Viteaz a fost fiul lui Dan I (voievod al Țării Românești din 1385 [și-a început domnia cândva între 1 ianuarie și 31 august] și până în 23 septembrie 1386 [Ibidem]), el ocupând tronul statului medieval românesc sud-carpătin între 1420 și 1431, cu patru întreruperi dintre care trei (petrecute în 1421, 1423 și 1427) fiind foarte scurte (*Istoria României în date*, p. 454).

⁶⁷ Termen care înseamnă „Valahia dinspre Ungaria” și cu care era desemnată Țara Românească în documentele interne, civile și ecleziastice, redactate în limba greacă și în slavonă, între secolele XIV-XVIII, denumire folosită pentru a deosebi Țara Românească de Moldova și de Valahiile Balcanice (dexonline.ro/definiție/Ungrovlahia; ro.wikipedia.org/wiki/Ungro-Vlahia). *Vlahiile/Valahiile Balcanice* = state organizate în Evul Mediu de către populațiile romanizate din Peninsula Balcanică (adică de aromâni, meglenoromâni și istroromâni), printre acestea nu-mărându-se „Vlahia Veche” (în sud-vestul Serbiei), „Vlahia Albă” (de-a lungul Dunării de Jos), „Vlahia Mare” sau „Tesalia Valahă” (în centrul, vestul și nordul Greciei), „Vlahia Mică” (în partea central-vestică a Greciei), „Vlahia Neagră” sau „Morlahia” (în vestul Peninsulei Balcanice, de-a lungul țărmului dalmațian al Mării Adriatice), „Vlahia de la Sirmium” (în Serbia, pe râul Sava) și altele (ro.wikipedia.org/wiki/Vlahi).

peste veacuri de la fiul lui Dan al II-lea cel Viteaz)⁶⁸ și înainte de 3 iulie 1456, zi în care a fost redactată scrisoarea trimisă de Huniade frunțașilor scaunelor săsești⁶⁹, prin care îi informa pe aceștia că îi dăduse lui „Vlad voievodul”⁷⁰ (care „pe când era în afara țării sale”⁷¹ îi făgăduise atât lui cât și fiului său, Ladislau, și regelui Ungariei loialitate și sprijin în lupta contra turcilor)⁷² misiunea de a le asigura protecția⁷³ (el fiind nevoit, cum am văzut, să pornescă spre Belgrad pentru a-l împie-dica pe Mahomed al II-lea să ocupe puternica cetate de aici).

Ostilitățile au debutat la 4 iulie 1456, atunci când însoțit de o numeroasă armată (estimată la peste 100.000 de războinici)⁷⁴ și de 210 corăbii, de tonaj diferit (60 de galere și 150 de vase de război mai mici)⁷⁵, sultanul Mahomed al II-lea, cuceritorul Constantinopolului, sosește sub puternicele ziduri ale cetății Belgrad, încercuindu-le temeinic și luându-le cu asalt⁷⁶.

⁶⁸ Constantin Rezachevici, *op. cit.*, p. 103.

⁶⁹ Organizații teritorial-administrative și judecătorești ale sașilor din Transilvania, menționate, pentru prima dată, în anul 1302 (Scaunele Sibiului), la început existând șapte scaune săsești, la care s-au adăugat mai târziu alte două. Pentru fiecare scaun era desemnat un „jude regal” (în germană Königsrichter, iar în latină judex regis), care era supus numai regelui Ungariei, scaunele și districtele lor fiind conduse de un jude al locului, denumit și jude scăunal (în germană Stuhlrichter, în latină judex sedis sau judex terrestis) asistat, mai târziu, de un co-mandant militar. Treptat, scaunele săsești sau unificat într-o comunitate teritorială și politică mai largă, cunoscută sub denumirea de „Universitatea sașilor” (Universitas saxorum), beneficiind de autonomie, devenită defini-tivă în secolul XVI, această comunitate având în fruntea sa pe comitele sașilor (Sachsengraf), în persoana judeului regal al Sibiului, cea mai înaltă funcție administrativă a sașilor fiind tocmai cea de „jude al scaunului de Sibiu” (în germană Stuhlrichter von Hermannstadt, în latină judex Cibirnensis). Scaunele săsești își derivă numele de la funcțiunea lor judiciară, și anume cea de „scaune de judecată”, în latină „sedes judiciaria” (Tiberiu Ciobanu, *Glosar*, în Ștefan cel Mare și Sfânt și strălucita sa victorie de la Vaslui obținută împotriva turcilor otomani, p. 585-586).

⁷⁰ *Documenta Romaniae Historica B. Țara Românească*, vol. I, Editura Academiei R.S.R., București, 1966, p. 196-197; *Documenta Romaniae Historica D. Relații între Țările Române*, vol. I, p. 455, 461.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² *Ibidem*.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ *Istoria militară a poporului român*, vol. II, p. 249; Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 194. Potrivit estimărilor vremii, armata otomană ar fi numărat 160.000 oameni, însă, conform studiilor mai recente, trupele regulate (permanente) turcești erau alcătuite numai din aprox. 70.000 de războinici (ro.wikipedia.org/wiki/Asediul_Belgradului_-1456). De asemenea, numerosul corp expediționar otoman a sosit în apropierea cetății Belgradului înainte ca Huniade să-și poată aduna în totalitate forțele militare de care a dispus cu ocazia acestei confruntări.

⁷⁵ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 194; *Istoria militară a poporului român*, vol. II, p. 246. Acestea aveau sarcina de a asigura încercuirea și asediarea dinspre Dunăre a Belgradului și a împiedica aprovizionarea acestuia pe calea apei.

⁷⁶ Date referitoare la efectivele celor două armate beligerante, la planurile operațiunilor militare și la desfășurarea asediului Belgradului, vezi în *Fontes Historiae Daco-Romanae. Izvoarele istoriei României*, vol. IV, Editura Academiei R.S.R., București, 1982, p. 529, 531, 543, 545; *Cronici turcești privind Țările Române. Extrase*, vol. I, p. 59, 92, 194-197.

Condușă cu pricepere de Mihail Szilágyi⁷⁷, garnizoana Belgradului (numărând doar cca. 7.000 de oșteni)⁷⁸ rezistă însă cu eroism (fiind susținută de locuitorii orașului și cei din împrejurimile acestuia)⁷⁹ atacurilor conjugate ale infanteriei (în rândurile căreia se remarcă îndeosebi ienicerii⁸⁰), artileriei (care număra nu mai puțin de 300 de „guri de foc”⁸¹, dintre care 12 de calibru⁸² foarte mare, toate deservite cu pricepere de membri ai corpului topciilor din oastea de elită a

⁷⁷ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 155, 166. *Mihail (Mihály) Szilágyi* = mare nobil maghiar (conte de Horogszeg), care a trăit între 1400-1461 și a fost cumnatul lui Iancu de Hunedoara, soția acestuia din urmă și mama lui Ladislau și Matia Corvin, contesa Elisabeta (Erzsébet) Szilágyi de Horogszeg (care a trăit între 1410-1483 [ro.wikipedia.org/wiki/Elisabeta_Szilágyi]) fiindu-i soră (Tiberiu Ciobanu, *Familia lui Iancu de Hunedoara*, în „*Fortissimus athleta Christi*”, *Iancu de Hunedoara* 555, p. 190); el s-a numărat printre colaboratorii cei mai apropiați ai „ultimului mare cruciat european” (Ioan-Aurel Pop, *Numele din familia regelui Matia Corvinul: de la izvoarele de epocă la istoriografia contemporană*, în „*Studii și Materiale de Istorie Medie*”, XXVI, București, 2008, p. 138), participând la mai toate campaniile și bătăliile purtate de vajnicul apărător al Crucii, cum ar fi cele de la Varna (1444), Kosovo-polje (1448) și Belgrad (1456). După 23 noiembrie 1457, când regele Ladislau al V-lea Postumul (1444/1453-1457 [*Istoria lumii în date*, p. 564]) a decedat, Mihail Szilágyi a fost ales regent al Ungariei (în 1458). În această calitate, el l-a ajutat pe nepotul său de soră să devină monarh al Regatului Ungar (*Szilágyi Mihály, Mátyás király nagybátyja [Mihály Szilágyi, unchiul regelui Matia]*, Budapesta, 1913; Péter Kovács, *Mattia Corvino [Matia Corvinul]*, Roma, 2000; András Kubinyi, *Matthias Rex [Regele Matia]*, Balassi Kiadó [Editura Balassi], Budapesta 2008; Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 190). „Recunoscător, acesta l-a acoperit [pe unchiul său] cu onoruri, printre altele numin-du-l comite perpetuu de Bistrița” (*Ibidem*; András Kubinyi, *Magyarország története [Istoria Ungariei...] 1301-1526*, Budapesta, 1998, p. 20-30) și chiar guvernator general al statului feudal maghiar pe o perioadă de cinci ani (Ștefan Andreescu, *Vlad Țepeș Dracula, între legendă și adevăr istoric*, ediția a II-a, revăzută, Editura Enciclopedică, București, 1998, p. 79). Mihail Szilágyi a mai îndeplinit și funcțiile de comite de Timiș, ban de Mačva (regi-une geografico-istorică situată în nord-vestul Serbiei de astăzi [en.wikipedia.org/wiki/Mačva]), căpitan al Belgradului (Ioan Hațegan, *Pavel Chinezu*, Editura Helicon, Timișoara, 1994, p. 73) și pe cea de căpitan general al tru-pelor regale din sudul Ungariei (*Ibidem*, p. 127). „Aliat cu Vlad Țepeș, împotriva turcilor, Mihail Szilágyi va fi cap-turat de aceștia, în noiembrie 1460, pe când străbătea Bulgaria, fiind ucis la Istanbul, în 1461 (...), în chinuri groa-znice, prin tăierea în două cu fierăstrăul” (Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 190-191; Radu Florescu, Raymond T. McNally, *Dracula: Prince of many faces - His life and his times [Dracula: Prințul cu multe fețe - Viața și timpurile sale]*, „Little, Brown and Company” Publishing House [Editura „Little, Brown și Compania”], Boston, New York, London, 1989, p. 130).

⁷⁸ ro.wikipedia.org/wiki/Asediul_Belgradului_1456.

⁷⁹ *Ibidem*.

⁸⁰ Aceștia alcătuiau corpul de elită al infanteriei armatei permanente otomane (numit „yeniceri ocaği”, adică „corpul ienicerilor”), format din elemente islamizate, bazele acestuia fiind puse, se pare, în timpul sultanilor Orhan (1326-1360) și Murad I (1360-1389), unele izvoare istorice indicând ca dată exactă a înființării sale anul 1363. La început, acest corp își completa efectivele dintre captivii de război, iar mai apoi prin „contribuția de sânge” a provinciilor creștine din „împărăția turcească”, termenul de «ienicer» provenind din cuvântul pur tur-cesc „yeniceri” (compus din „yeni”, adică „nou”, și „çeri”, adică „oaste”), care înseamnă „oaste nouă” (Tiberiu Ciobanu, *Glosar*, în Ștefan cel Mare și Sfânt și strălucita sa victorie de la Vaslui obținută împotriva turcilor oto-mani, p. 470-471)

⁸¹ Nume generic pentru armele de foc grele, adică pentru tunuri (ro.wiktionary.org/wiki/gură_de_foc).

⁸² Diametrul interior al țevii unei guri de foc (dexonline.ro/definiție/calibru).

Sublimei Porți)⁸³ și flotei dușmane (pe ale cărei nave fuseseră îmbarcați o mulțime de azapi⁸⁴), executate aproape neîncetat vreme de 10 zile (între 4-13 iulie)⁸⁵.

„Ripostând cu vigoare, garnizoana belgrădeană pricinuieste inamicului însemnate pier-deri în oameni și tehnică de luptă, silindu-l să dea înapoi și să adopte, totodată, o tactică mai prudentă, care însă va duce până la urmă la preluarea inițiativei de către Huniade”⁸⁶. Fiind în permanent hărțuiți „de cetele vrednicului apărător al Creștinătății și nevoiți să suporte repetatele și devastatoarele incursiuni întreprinse de cei din cetate, turcii ajung treptat într-o situație deosebit de dificilă, ei fiind tot mai evident amenințați de spectrul unui inevitabil dezastru”⁸⁷.

În ziua de 14 iulie 1456, pe apele bătrânului fluviu, la Salankemen, va avea loc înfruntarea dintre flotele celor două tabere beligerante (ce s-a derulat pe parcursul a cinci ore), încheiată cu o categorică victorie din partea creștinilor⁸⁸, care vor distruge șapte galere mari și mai multe mici, provocând dispersarea forțelor navale otomane și reușind aprovizionarea cetății. În zilele următoare, trupele terestre comandate de Iancu reușesc spargerea blocadei turcești în zona

⁸³ Aurel Decei, *op. cit.*, p. 109. *Topciu* = în Evul Mediu, oștean turc care servea la artilerie; artilerist, tunar în ar-mata otomană; aparține corpului topciilor al oastei „de Poartă” (adică făcea parte din trupele de elită ale Îm-periului Otoman); termenul provine din cuvântul turcesc „topçu”, derivat din „top”, care înseamnă „tun” (dex-online.ro/definiție/topciu).

⁸⁴ «Azapii» sau «azepii» erau oșteni voluntari din infanteria ușoară provincială otomană (arcași de elită), care trăiau din prada de război și aveau libertatea de a părăsi armata oricând voiau. Serveau, de asemenea, la paza fortificațiilor (uneori fiind folosiți și ca gardieni [paznici] în închisori și nu numai) și în marină, ocazional intrând și în componența unităților de cavalerie ușoară (*farisan*); veche miliție (aici cu sensul de trupe nepermanente sau de rezervă, compuse îndeosebi din țărani și orășeni, care erau mobilizate doar în caz de mare nevoie [adică în caz de război, revolte, calamități etc.]) otomană (formată inițial din tineri necăsătoriți), un fel de infanterie neregulată ce era prima expusă atacului dușmanilor. La început, corpul azapilor era alcătuit numai din turci anatolieni (adică originari din Anatolia [partea asiatică a Turciei de astăzi]), însă, până la sfârșitul secolului XVI, orice musulman dintr-o provincie otomană va putea să se înroleze în rândurile sale. În limba turcă „azep” înseamnă „oștean de gloată” (adică provenind din poporul de rând, termenul «gloată» având semnificația de „mulțime mare de oameni strânși la un loc, adunătură, totalitate a oamenilor simpli, popor, norod” [dexonline.ro/de-finiție/gloată]), iar în limba arabă „celibatar”, adică „necăsătorit, burlac” (Tiberiu Ciobanu, *Glosar*, în *op. cit.*, p. 365; dexon-line.ro/definiție/azap; en.wikipedia.org/wiki/Azap).

⁸⁵ *Istoria militară a poporului român*, vol. II, p. 248-249. Zidurile cetății fiind dărâmate și penetrate în mai multe locuri (ro.wikipedia.org/wiki/Asediul_Belgradului_1456).

⁸⁶ Tiberiu Ciobanu, *Belgrad*, în „*Fortissimus athleta Christi*”, *Iancu de Hunedoara 555*, p. 121.

⁸⁷ *Ibidem*.

⁸⁸ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 195-196.

Zemunului⁸⁹, ocupând poziții favorabile⁹⁰. Spărgând blocada instituită de osmanlâi și preluând controlul navigației pe Dunăre, Iancu trimite belgrădenilor ajutoare (trupe, alimente, arme, muniții) și formează din detașamentele voluntarilor o rezervă mobilă care este plasată la vest de orașul asediat, nu departe de confluența Dunării cu râul Sava⁹¹.

Peste o săptămână, la 21 iulie 1456, osmanlâii dezlănțuiesc un atac general contra fortăreței creștine (început la apusul soarelui și a continuat toată noaptea)⁹², dar sunt respinși (deși turcii reușesc de două ori să pătrundă în oraș), cu această ocazie suferind grele pagube (unele izvoare pomenesc faptul că în rândurile cruciaților, în această etapă a bătăliei, s-au aflat și femei care au luptat cot la cot cu bărbații)⁹³. Potrivit izvoarelor vremii, „armata sultanului a năvălit asupra zidurilor orașului și a început asaltul asupra fortăreței, acesta dovedindu-se a fi momentul crucial al asediului”⁹⁴. În aceste împrejurări, „Huniade a dat ordin apărătorilor să arunce peste ziduri butuci dați prin gudron și alte materiale inflamabile, după care acestea au fost aprinse”⁹⁵. În scurtă vreme, „un zid de flăcări i-a separat pe ienicerii ce luptau în oraș de camarazii lor care încercau să pătrundă prin breșele create în zidurile orașului de sus”⁹⁶. Crâncenă luptă „dintre ienicerii încercuți și oștenii lui Szilágyi din orașul de sus a înclinat în cele din urmă în favoarea creștinilor, care au reușit să respingă atacul feroce din afara zidurilor, ienicerii rămași în interiorul orașului fiind așadar măcelăriți, în timp ce trupele otomane care au încercat să pătrundă în orașul de sus au suferit pierderi grele”⁹⁷. Atunci „când un războinic turc aproape a reușit să pună steagul sultanului pe vârful unui bastion, unsoldat creștin, pe

⁸⁹ Suburbie a orașului Belgrad, situată pe malul drept al Dunării și pe malul stâng al râului Sava. În perioada ro-mană, localitatea era numită „Taurunum”, ea dispărând ulterior în urma ciocnirilor dintre popoarele migratoare. Denumirea de „Zemun” provine din cuvântul slavon „zemlja”, care înseamnă „pământ”. Dovezile istorice care atestă existența localității datează din secolul XII. În campania militară croato-ungară contra Bizanțului, ea a fost cucerită împreună cu Okrug Braničevo și Belgrad. În timpul retragerii, Ștefan al II-lea, regele Ungariei (1101-1131), va distruge Belgradul iar din pietrele lui va fi clădit zidul de apărare al cetății Zemun. În Evul Mediu, Zemun devine un oraș de sine stătător care se afla la granița de sud a Regatului Maghiar. Între anii 1541-1718 se va afla sub dominația Imperiul Otoman, în perioada turcească și în cea următoare, când a intrat în stăpânirea Imperiului Habsburgic, Zemun va fi un oraș vamal de graniță. Din anul 1918, va aparține (cu mici întreruperi) de Iugoslavia și va deveni cu timpul o suburbie a Belgradului (ro.wikipedia.org/wiki/Zemun).

⁹⁰ http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Batalia_de_la_Belgrad_4_-_23_iulie_1456.

⁹¹ *Istoria militară a poporului român*, vol. II, p. 249.

⁹² ro.wikipedia.org/wiki/Asediul_Belgradului_1456.

⁹³ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 197; Nicolae Iorga, *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XVe siècle*, vol. IV (1453-1476), București, 1915, p. 139.

⁹⁴ ro.wikipedia.org/wiki/Asediul_Belgradului_1456.

⁹⁵ *Ibidem*.

⁹⁶ *Ibidem*.

⁹⁷ *Ibidem*.

nume Titus Dugović, l-a înșfăcat și împreună au căzut de pe ziduri”⁹⁸. Al treilea atac executat de turci asupra podului, care asigura intrarea în fortăreață, a fost respins de trupele comandate de Capistrano⁹⁹. Asupra otomanilor, care puseseră scări de asalt pe ziduri, au fost și acum aruncate apă clocotită și diverse materiale inflamabile. Noi și noi detașamente de „cruciați” vor sosi pe Dunăre, întând în cetate, și, spre seară, vor contraataca energic, împreună cu apărătorii inespugnabilei cetăți, alungând bulucurile adoratorilor Semilunei din preajma fortificațiilor și se pregătindu-se apoi intens pentru confruntarea decisivă¹⁰⁰.

Aceasta s-a derulat în ziua de 22 iulie 1456, când armata creștină a trecut Sava, dezlănțuind atacul general, confruntarea atingând intensitatea maximă

⁹⁸ *Ibidem.* „Pentru această faptă eroică, regele Ungariei, Matia I Corvin, fiul lui Iancu de Hunedoara, l-ar fi înno-bilat pe fiul lui Titus trei ani mai târziu” (*Ibidem*). Existența istorică a acestui oștean-erou din armata maghiară (cunoscut și sub numele de Titusz Dugovics și considerat a fi de etnie croată sau sârbă) este pusă totuși la îndoială de specialiști, deoarece toate cronicile cunoscute în care apare au o veridicitate extrem de discutabilă. O figură familiară în istoria maghiară, Dugovics este întruchiparea rezistenței antiotomane și a sacrificiului de sine, fapta sa eroică servind ca subiect pentru numeroase creații literare și artistice de la mijlocul secolului al XIX-lea și mai multe străzi din Ungaria fiind denumite după el. Cu toate acestea, o analiză serioasă a surselor istorice disponibile demonstrează că povestea nu poate fi considerată ca fiind corectă. Actul eroic în cauză a fost atestat documentar pentru prima dată în cronică umanistului italian Antonio Bonfini (1434-1503), scrisă la sfârșitul secolului al XV-lea, în care este însă menționat un luptător maghiar anonim. Aceeași poveste este relatată atât de Bonfini, cât și de Konstantin Mihailović*, numai că în legătură cu asediul fortăreței Jajce (din Bosnia), petrecut în 1464, ambii referindu-se la un soldat anonim. Lucrarea istorică cehă, scrisă de Jan Dubravius (teolog, umanist și scriitor ceh, care a trăit între anii 1486-1553 și a fost episcop de Olomouc [oraș de reședință al diecezei catolice omonime din Moravia, regiune istorică aflată în estul Cehiei de astăzi - en.m.wikipedia.org/wiki/Olomouc] și autor al cronicii *Historia regni Bohemiae* [adică *Istoria Regatului Boemiei*], apărută în 1552 [en.wikipedia.org/wiki/Jan_Dubravius]) se referă, de asemenea, la eroul de la Nándorfehérvár (denumirea maghiară a Belgradului) ca fiind necunoscut, dar îl descrie ca aparținând etniei cehe. De la sfârșitul secolului XVIII, odată cu formarea conștiinței naționale maghiare, bravul soldat a fost privit ca un erou național și un model de urmat. Imre Dugovics, un membru al unei familii nobile maghiare de origine croată, a profitat de aceste relatări și, în 1821, prin intermediul a trei documente false, a încercat să dovedească faptul că luptătorul anonim era un strămoș al familiei sale, numit Titusz Dugovics. Numele a fost făcut cunoscut publicului de către un cărturar recunoscut al acelei perioade, Gábor Döbrentei (filolog, scriitor [poet, prozator și dramaturg], traducător, anticar, academician și înalt funcționar de stat maghiar, ce a trăit între 1785-1851 [hu.wikipedia.org/wiki/Döbrentei_Gábor]), care a fost înșelat de acele documente false și le-a publicat într-o lucrare a sa de istorie maghiară (apărută în 1824, la Budapesta, în Colecția Științifică, sub titlul *Titus Dugovics, destinat să moară pentru națiunea sa la Belgrad*). Astfel, Titusz Dugovics și povestea lui au devenit curând (și au rămas de atunci) o parte a conștiinței istorice maghiare, deși personajul său nu ar trebui să fie considerat mai mult decât un personaj ficțional inventat la începutul secolului XIX. Singurul element al legendei, care poate fi acceptat ca autentic este actul de vitejie al unui soldat necunoscut descris de către Bonfini și Mihailović (ro.wikipedia.org/wiki/Titusz_Dugovics). *Acesta a fost un ienicer de origine sârbă din armata otomană, care a luat parte activ la campaniile militare ale sultanului Mahomed al II-lea (inclusiv la cea declanșată în vara anului 1462 împotriva lui Vlad Țepeș) și, „revenit ulterior în tabăra creștină” (*Istoria Românilor*, vol. IV, p. 359), își va „redacta amintirile, între anii 1496 și 1501, [pe când se afla] în Polonia” (Ștefan Andreescu, *op. cit.*, p. 69).

⁹⁹ http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Batalia_de_la_Belgrad_4_-_23_iulie_1456.

¹⁰⁰ *Istoria militară a poporului român*, vol. II, p. 249.

în momentul în care, printr-un contraatac executat cu grosul forțelor sale, Iancu de Hunedoara ocupă lagărul dușmanului capturându-i, totodată, și tunurile¹⁰¹, pe care le va folosi împotriva armatei sultanului¹⁰². „Surprinși de aceste evenimente neobișnuite și, după relatările unor cronicari ai vremii, paralizați de o teamă inexplicabilă, turcii au fost puși pe fugă. Cei 5000 de ieniceri din garda padișahului au încercat cu disperare să oprească panica și să recupereze tabăra, dar până atunci trupele lui Huniade s-au alăturat celor ale lui Capistrano, iar eforturile otomanilor au devenit fără speranță”¹⁰³.

„Oboșiți din cauza luptelor purtate cu o zi înainte, închinătorii Profetului cunosc o înfrângere dezastruoasă. Cuprinși de panică părăsesc în grabă câmpul de bătaie, lăsând în mâinile învingătorilor o pradă uriașă”¹⁰⁴. În dramatica înclăștare au fost omorâți, răniți sau luați prizonieri câteva zeci de mii de păgâni, însuși padișahul (care, cu curajul său recunoscut, a intrat el însuși în luptă)¹⁰⁵, fiind „rănit de o săgeată în șale, ceea ce îi provoca dureri cumplite”¹⁰⁶. Sultanul a fost salvat de la o moarte sigură de aga (comandantul) ienicerilor, Hassan, care și-a dat viața protejându-l cu propriul trup¹⁰⁷. Referitor rănirea lui Mahomed al II-lea mai există cel puțin două versiuni. Astfel, un izvor ne indică faptul că a fost lovit într-o pulpă¹⁰⁸, iar un altul ne informează că proiectilul respectiv i-ar fi atins un ochi¹⁰⁹.

„După bătălie, trupele creștine au primit ordin să înnopteze la adăpostul zidurilor cetății și să fie pregătiți pentru o posibilă ripostă a turcilor, dar aceștia nu au mai contraatacat”¹¹⁰, a doua zi, la 23 iulie, turcii retrăgându-se în degringoladă, părăsind tabăra și lăsând în urmă o pradă uriașă și foarte mulți morți”¹¹¹. Astfel că, „după dezastrul suferit, rămășițele urdiei turcești s-au retras în teritoriile stăpânite de Înalta Poartă”¹¹². În ceea ce privește pierderile suferite de

¹⁰¹ Aurel Decei, *op. cit.*, p. 110.

¹⁰² http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Batalia_de_la_Belgrad_4_-_23_iulie_1456.

¹⁰³ ro.wikipedia.org/wiki/Asediul_Belgradului_1456.

¹⁰⁴ Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 122.

¹⁰⁵ ro.wikipedia.org/wiki/Asediul_Belgradului_1456.

¹⁰⁶ Aurel Decei, *op. cit.*, p. 110. Din fericire pentru Mahomed al II-lea, săgeata nu era otrăvită (ro.wikipedia.org/wiki/Asediul_Belgradului_1456).

¹⁰⁷ http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Batalia_de_la_Belgrad_4_-_23_iulie_1456.

¹⁰⁸ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 198.

¹⁰⁹ Francesco Griselin, *Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei*, Editura Facla, Timișoara, 1984, p. 48.

¹¹⁰ ro.wikipedia.org/wiki/Asediul_Belgradului_1456.

¹¹¹ http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Batalia_de_la_Belgrad_4_-_23_iulie_1456.

¹¹² Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 122. „Sub acoperirea nopții, otomanii s-au retras în grabă, încărcând răniții în 140 de căruțe trase de cai. Ajuns în orașul Sarona (?), Mehmed (Mahomed al II-lea – n.n. T.C.) și-a revenit (el pier-zându-și cunoștința în urma rănii primite în luptă – n.n. T.C.). La aflarea veștilor că a fost învins, majoritatea ofi-țerilor săi uciși în luptă și tabăra și echipamentul oștirii sale abandonate, tânărul sultan de numai 24 de ani abia a putut fi împiedicat să nu se sinucidă prin otrăvire. Atacul surpriză al creștinilor a provocat pierderi masive și haos total în rândurile

turci, cu ocazia mării confruntări din iulie 1456, documentele de epocă vorbesc de moartea a 24.000 dintre oștenii sultanului, petrecută în timpul asedierii cetății Belgrad, de un număr aproximativ egal de războinici otomani uciși pe parcursul precipitatei și haoticei retrageri a oștilor păgâne invadatoare și de 4.000 de osmanlâi capturați de creștini¹¹³. Deci, în total, aproape 50.000 de oșteni turci morți, care împreună cu cei căzuți prizonieri, reprezentau mai mult de jumătate din efectivele turcești (mai exact din totalul forțelor militare regulate) angajate în această expediție. „La uriașele pierderi umane, înregistrate de Imperiul Otoman în timpul acestei campanii, s-au adăugat și cele de ordin material, care n-au fost, nici ele, de neglijat, dacă luăm în calcul doar tehnica de luptă distrusă sau capturată de către apărătorii Crucii de-a lungul celor aproape trei săptămâni (de lupte aproape neîntrerupte), cât a durat teribila înclăștare armată creștino-păgână de la Belgrad”¹¹⁴ (mai ales „«cele 300 de tunuri, mari și mici»”¹¹⁵ ale sultanului, căzute în totalitate în mâinile soldaților lui Iancu, și numeroasele nave fluviale de luptă și transport otomane, avariate sau scufundate de flota creștină”¹¹⁶). Cât despre pierderile suferite de cruciați, se știe că din rândurile acestora au căzut doar 3.000-4.000 de luptători, morți și răniți.¹¹⁷

„Obținută datorită vitejiei și dârzeniei oștenilor de rând, a iscusinței și curajului ofițerilor de toate gradele și mai ales a geniului strategic și experienței lui Iancu de Hunedoara, strălucita biruință de la Belgrad i-a sporit acestuia și mai mult faima de care se bucura în sânul Creștinătății și nu numai”¹¹⁸. După această mare izbândă, sărbătorită cu deosebit fast la curțile suveranilor apuseni (au avut loc grandioase festivități în Germania, la Veneția și chiar mai departe, la Oxford, în Anglia)¹¹⁹, Iancu a fost caracterizat, pe bună dreptate (într-o scrisoare datată 24 august 1456), de către papa Calist al III-lea drept „fortissimus athleta Christi” (adică „atletul [luptătorul, apărătorul – n.n. T.C.] cel mai puternic al lui Hristos”) ¹²⁰ și „salvator Christianitatis” (adică „salvator al Creștinătății”) ¹²¹. otomanilor. Așadar, în timpul nopții de 22 spre 23 iulie, sultanul învins și-a retras restul trupelor și s-a întors la Constantinopol” (ro.wikipedia.org/wiki/Asediul_Belgradului_1456).

¹¹³ *Istoria Românilor*, vol. IV, p. 348. Amănunte cu privire la desfășurarea bătăliei de la Belgrad, vezi în Camil Mu-reșan, *op. cit.*, p. 195-201 și în Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 130-142.

¹¹⁴ Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 122.

¹¹⁵ Aurel Decei, *op. cit.*, p. 110.

¹¹⁶ Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 122.

¹¹⁷ *Istoria Românilor*, vol. IV, p. 348.

¹¹⁸ Tiberiu Ciobanu, *op. cit.*, p. 122.

¹¹⁹ *Istoria militară a poporului român*, vol. II, p. 249. Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 200; György Balanyi, *Nandorfehér-vár ostroma es felmentése*, în „Hádtörténelmi Közlemények”, Budapesta, 1911, p. 168.

¹²⁰ Eudoxiu de Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. I/2, București, 1890, p. 61. În unele scrieri, Huniade este pomenit însă ca „unico Christi fortissimo athleta Iohanne Vayvoda”, adică „Ioan Voievod, **unicul** și cel mai puternic atlet al lui Hristos” (Ioan Lupaș, *Voevodatul Transilvan*, în „Dacia”, nr. 8, București, 1 mai 1942, p. 3).

¹²¹ Eudoxiu de Hurmuzaki, *op. cit.*, p. 61.

Același Suveran Pontif, înălțând în laude „până deasupra stelelor” numele „magnificului” comandant de oști și om politic român¹²², „ca pe al unuia din cei mai slăviți oameni care trăiseră până atunci pe lume”¹²³, a instituit chiar și o nouă sărbătoare religioasă spre a-l cinsti pe cel care a reușit să repurteze asupra neînvinsului cuceritor al Constantinopolului o victorie atât de categorică¹²⁴. Papa Calist al III-lea a hotărât ca, din acel moment, în fiecare zi, la prânz, în toate lăcașele de cult catolice, să fie trase clopotele în semn de înaltă prețuire pentru eroul de la Belgrad¹²⁵ și pentru marea sa izbândă, pe care «vicarul¹²⁶ lui Iisus Hristos pe pământ» o considera „cel mai fericit moment al vieții” sale¹²⁷.

Victoria de la Belgrad (considerată de specialiști drept cea mai mare biruință de până atunci a Creștinătății împotriva turcilor) a întârziat cu aproape șapte decenii cucerirea Unga-riei de către otomani și a redresat moralul lumii creștine, puternic zguduit după căderea Bizan-țului. De asemenea, biruința lui Iancu de Hunedoara este cel mai strălucit moment al carierei sale militare, de care nu a putut să se bucure însă îndeajuns, el murind de ciumă la 11 august 1456, în tabăra de la Zemun¹²⁸. În fine, moartea eroului de la Belgrad a fost o mare pierdere pentru popoarele creștine și o grea lovitură pentru lupta antiotomană a acestora.

Că Huniade a fost o mare personalitate a epocii în care a trăit rezultă cu claritate și din faptul că, la aflarea veștii stingerii sale din viață, până și sultanul Mahomed al II-lea Cuceritorul, neîmpăcatul său adversar, l-a omagiat spunând apropiaților săi că deși „a fost inamicul meu, la moartea lui, m-am întristat, pentru că lumea nu a mai cunoscut, niciodată, un asemenea om”¹²⁹.

¹²² György Balanyi, *op. cit.*, p. 168.

¹²³ *Ibidem*.

¹²⁴ Camil Mureșan, *op. cit.*, p. 200.

¹²⁵ Ioan-Aurel Pop, *Transilvania în secolul al XIV-lea și prima jumătate a secolului al XV-lea (cca. 1300-1456)*. 11. Ioan (Iancu) de Hunedoara (1407-1456) – eroul creștinătății, în *Istoria Transilvaniei*, vol. I (până la 1541), coordonatori: Ioan-Aurel Pop și Thomas Năgler, Institutul Cultural Român, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2003, p. 281. Acest obicei, al trasului clopotelor la amiază, „există și astăzi [și] este atribuit în mod expres victoriei obținute de Iancu de Hunedoara împotriva turcilor, împotriva prigonitorilor creștinismului” (ro.wikipedia.org/wiki/Ioan_de_Hunedoara).

¹²⁶ *Vicar* = locțiitor; adjunct; cel care ținea locul cuiva căruia îi urma imediat în rang; preot sau episcop care ține locul unui demnitar bisericesc de rang mai înalt (mitropolit, patriarh); cleric care înlocuiește un slujitor bisericesc de rang superior; locțiitor al unui mitropolit, al unui episcop sau al unui alt demnitar bisericesc; de aseme-nea, papa de la Roma se mai numește și „Vicarul lui Hristos”; termenul provine din latinescul „vicarius” (derivat din „vice”, adică „în loc de”), care înseamnă „locțiitor” (ro.wikipedia.org/wiki/Vicar; dexonline.ro/definiție/vi-car).

¹²⁷ Eudoxiu de Hurmuzaki, *op. cit.*, p. 61.

¹²⁸ http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Batalia_de_la_Belgrad_4_-_23_iulie_1456.

¹²⁹ ro.wikipedia.org/wiki/Ioan_de_Hunedoara.